

28 Σεπτεμβρίου 2017

Η πρώτη Εκκλησία απορρίπτει τον αιρετικό χιλιασμό

Ορθοδοξία / Αιρέσεις

Γεωργία Μουλοπούλου, πτυχιούχος στον Ελληνικό Πολιτισμό – μάστερ Θεολογίας

(Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=171134>)

Οι χιλιαστικές πεποιθήσεις, υπό την επίδραση της ιωάννειας παράδοσης (Απολινάριος Ιεραπόλεως[1], Μελίτων Σάρδεων, Απολλώνιος Εφέσου[2], Φιρμιλιανός επίσκοπος Καισαρείας[3] κ.ά.), οδήγησαν από τη μια μεριά στην τάση των Ορθοδόξων θεολόγων να υιοθετήσουν τις χιλιαστικές ιδέες. Από την άλλη, όμως, επακόλουθό τους ήταν η πολεμική εναντίον του Χιλιασμού, η οποία ήταν αλληλένδετη με αυτήν εναντίον του κύρους της Αποκάλυψης[4]. Αυτός ήταν ο λόγος που ο πρεσβύτερος Γάιος και ο Διονύσιος Αλεξανδρείας απέρριψαν την ιωάννεια προέλευσή της. Οι χιλιαστικές δοξασίες, αν και ατόνησαν μετά τα μέσα του Γ' αιώνα, διατήρησαν τον θεολογικό τους πυρήνα στη μικρασιατική παράδοση, επηρεάζοντας τον εκκλησιαστικό βίο με την εσχατολογία τους[5]. Τον 4ο αιώνα οι χιλιαστικές δοξασίες ζωντάνεψαν μέσα από τις κακοδοξίες του Απολιναρίου[6].

Γενικότερα, προκύπτει πως οι ενθουσιαστικές και αιρετικές τάσεις είχαν ως στόχο την αμφισβήτηση της αποστολικής συνέχειας της Εκκλησίας ως του μοναδικού και αυθεντικού σώματος του Χριστού[7]. Ο υλικός ή σαρκικός Χιλιασμός αρνείται την αλήθεια του Κυρίου και υποβιβάζει τη χριστιανική ελπίδα. Ο πνευματικός Χιλιασμός, που προσέλκυσε το ενδιαφέρον χριστιανών διανοούμενων της πρώτης Εκκλησίας, αποτέλεσε εκτροπή και διασάλεψε την ενότητα της χριστιανικής κοινότητας[8]. Οι χιλιαστές στηρίζονται σε χωρία της Αγίας Γραφής και αριθμούς, στην προσπάθειά τους να στηρίξουν τις πεποιθήσεις τους. Οι Πατέρες και οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς των τριών πρώτων αιώνων αγωνίστηκαν εναντίον των αιρετικών παρεκκλίσεων, με στόχο τη διαφύλαξη της πίστης και της συνέχειας της αποστολικής παράδοσης.

Σκοπός του Χιλιασμού, λοιπόν, υπήρξε η προσδοκία βίαιης ή μη ανατροπής του αμαρτωλού κόσμου αλλά και η βαθμιαία χριστιανοποίησή του. Ο Χιλιασμός ως αιρετική διδασκαλία σήμαινε τη βίαιη ακύρωση και την αντικατάσταση των ανθρώπινων κυβερνήσεων από την ουράνια διακυβέρνηση. Παράλληλα, η ουράνια διακυβέρνηση θα εκφραζόταν μέσω των ανθρώπινων κυβερνήσεων[9].

Εν προκειμένω, ο Χιλιασμός αποτελούσε μια παρερμηνεία του κεφαλαίου 20 της Αποκάλυψης[10], που σε γενικές γραμμές προβάλλεται ως η έλευση μίας χρυσής εποχής η οποία θα βάλει τέλος στη μιζέρια και στα βάσανα, ώστε να έρθει ο Παράδεισος επί της Γης. Ιδιαίτερα σημαντικά υπήρξαν τα χιλιαστικά κινήματα που εμφανίστηκαν στις αρχές της προηγούμενης χιλιετίας και κορυφώθηκαν τον 16ο αι μ.Χ. Τα κινήματα αυτά εμφανίστηκαν σε περιόδους κοινωνικών και οικονομικών μεταβολών[11]. Επίσης, γνώρισαν εξάρσεις σε εποχές λοιμού ή μεγάλης πείνας, όταν οι φτωχοί, εξαιτίας της άθλιας κατάστασής τους, πέθαιναν μαζικά. Έτσι, οι φτωχοί και οι αδύναμοι αναζητούσαν σε τέτοιες περιόδους διέξοδο από την επίγεια Κόλαση. Ήταν απολύτως λογικό, λοιπόν, οι υποστηρικτές αυτών των κινήματων να προέρχονται κυρίως από τα κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Βέβαια, οι χιλιαστές δεν ήταν αποκλειστικά φτωχοί, καθώς αρκετοί πλούσιοι και ευγενείς προσχώρησαν σε αυτά τα ανατρεπτικά κινήματα[12].

Τέλος, μέσω των διάφορων χιλιαστικών δοξασιών, η πνευματική ερμηνεία της χιλιαστικής διδασκαλίας άρχισε να εκλείπει και να εμφανίζονται οι διάφορες παρερμηνείες της που, αντί να οδηγήσουν στη λύτρωση και στην πραγματική Βασιλεία των Ουρανών, ώθησαν στην απώλεια της ψυχής των πιστών. Το αποτέλεσμα ήταν, αντί να παραμένουν υγιή μέλη της Εκκλησίας του Χριστού, να γίνονται έρμαια των διάφορων ψευτομεσσιών και να οδηγούνται στο δρόμο της απωλείας[13].

(Συνεχίζεται)

[1] Ο Ιεραπόλεως Απολινάριος, φορέας της Ιωάννειας παράδοσης, έγραψε ένα έργο εναντίον του Μοντανισμού. Βλ. Φειδάς, *Όπ.π.*, σ. 147, 276.

[2] Ο Απολλώνιος έγραψε εναντίον του Μοντανισμού. Βλ. Φειδάς, *Όπ.π.*, σ. 146.

[3] Μικρασιάτης θεολόγος του 3ου αιώνα, του οποίου δεν έχουμε συγγράμματα. Είναι γνωστή η δραστηριότητα που ανέπτυξε σε εκκλησιαστικά ζητήματα (Βάπτισμα αιρετικών, Μοναρχιανός Παύλος Σαμοσατέας κ.ά.), όχι μόνο στην επισκοπή του, αλλά γενικά στον χώρο της Εκκλησίας. Οι προσπάθειές του απέβλεπαν στην ενότητα της Ορθόδοξης πίστης. Βλ. Σκουτέρης, *Όπ.π.*, σ. 648.

[4] Φειδάς, *Όπ.π.*, σ. 150-151, 222.

[5] *Όπ.π.*, σ. 151.

[6] Ο Απολινάριος, επίσκοπος Λαοδικείας της Συρίας, υπήρξε ένας από τους πιο σημαντικούς χριστιανούς λόγιους του 4^{ου} αιώνα, ο οποίος επηρέασε με το θεολογικό του έργο σημαντικούς Πατέρες και εκκλησιαστικούς συγγραφείς όπως τον Μ. Αθανάσιο, Μ. Βασίλειο, Γρηγόριο Ναζιανζηνό, Γρηγόριο Νύσσης κ.ά. Το έργο του, αν και ήταν πολύ σημαντικό, δεν διασώθηκε, εξαιτίας της καταδίκης της διδασκαλίας του (από τις τοπικές Συνόδους Αλεξανδρείας το 378 και Αντιοχείας το 379). Η ευρύτατη φιλοσοφική του παιδεία τον έστρεψε προς τους νεοπλατωνικούς, όταν προέκυψε ζήτημα για τις δυο φύσεις του Χριστού. Οι νεοπλατωνικοί είχαν αναπτύξει την πλατωνική αντίληψη περί ψυχής (λογική και άλογη) και είχαν καταλήξει στη θεωρία, ότι ο άνθρωπος αποτελείται από τρία μέρη, από τη λογική ψυχή ή νου, την άλογη ψυχή και το σώμα. Για την ολοκλήρωση της λύσης, σημαντικές ήταν δυο φιλοσοφικές θεωρήσεις, όπως ότι «δύο τέλεια έν γενέσθαι ού δύναται» και πως η αποδοχή της θείας και ανθρώπινης φύσης στον Χριστό είχε ως συνακόλουθο την παραδοχή δυο Προσώπων, αφού φύση και Πρόσωπο ήταν σύμφωνα με τις αντιλήψεις της εποχής, αχώριστα. Αυτή η άποψη ερχόταν σε αντίθεση με τη χριστιανική πίστη, της πραγματικής ένωσης των δύο φύσεων του Χριστού. Βλ. Φειδάς, *Όπ.π.*, σ. 582-584.

[7] Φειδάς, *Όπ.π.*, σ. 294.

[8] Σκουτέρης, *Όπ.π.*, σ. 345.

[9] P. Tillich, *A History of Christian Thought*, , (New York: Touchstone Books, 1972), p. 63, 64.

[10] Δεσπότης, (2010), *Όπ.π.*, σ. 328-334.

[11] Σ. Δεσπότης, [Σημειώσεις για τους φοιτητές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου](#), (2012), σ. 3. Του ιδίου, (2005), *Όπ.π.*, σ. 19 κε..

[12] Δεσπότης, (2012), *Όπ.π.*, σ. 4-5.

[13] *Όπ.π.*, (2012) σ. 6 κ.ε.

<http://bit.ly/2xLYASi>